

2015-02-05

KS000087/2008 Remissvar samrådsremiss Åtgärdsprogram för kvävedioxid.

Till:

Miljöstrateg Sara Wård, Umeå kommun

Remissvar från:

Klinisk miljömedicin norr, Arbets- och beteendemedicinskt centrum, Norrlands
Universitetssjukhus.

Enheten för Yrkes- och miljömedicin, Umeå universitet

Remiss inkom 2014-09-03

Om oss och vad vi kan bidra med

Miljömedicin är ett område med fokus på yttre miljöfaktorerers inverkan på människors hälsa. Vi har en snabbt åldrande befolkning i regionen, och de kommer att vara den största "känsliga gruppen" med avseende bl. a. på luftföroreningar.

Klinisk miljömedicin norr har, i samarbete med Yrkes- och miljömedicin (YMM), Umeå universitet, tillgång till den senaste forskningen och kan sammanfatta denna vetenskap till ett regionalt och lokalt perspektiv avseende olika ändamål för att erhålla ett så bra beslutsunderlag som möjligt, med det övergripande syftet: Vad är viktigt för befolkningens hälsa? Inom Arbets- och Beteendemedicinskt centrum (den basenhet inom VLL där Klinisk Miljömedicin Norr är organiserad) finns även kunskap om hur man kan arbeta med beteendeförändringar hos grupper och individer.

WHO betonar att "hälsa" bör vara med vid alla former av politiska beslut (WHO:s "Health in all policies", <http://www.euro.who.int/en/about-us/partners/observatory/studies/health-in-all-policies-seizing-opportunities,-implementing-policies>). Att hälsoaspekter inför och som del i utvärdering av utförda åtgärder ser vi som viktigt. Att prata om hälsa, eller snarare risken för ohälsa i befolkningen och dess särskilda undergrupper (äldre, barn, de med sjukdom) tror vi även möjliggör ökade chanser för förståelse hos allmänheten av bilåkandets negativa konsekvenser och öppnar för förändring av människors beteenden. Åtgärdsprogrammet anser vi därför vara ett viktigt steg i arbetet mot att minska Umeåbornas exponering för luftföroreningar och på så vis förbättra deras hälsa.

Nedan följer en sammanställning av förslag och kommentarer på Åtgärdsprogrammet som vi tycker bör beaktas innan programmet fastslås.

Synpunkter på Åtgärdsprogrammet

- 1 Inledning.
 - o Inledningsvis (sid 1 och 2) i Åtgärdsprogrammet beskrivs betydelsen av en god luftkvalitet i generella termer. Hälsoeffekter som kopplar till luftföroreningsexponering tas upp och det slås fast att Umeå kommun planerar för en hållbar tillväxt. Detta tolkar vi som om Åtgärdsprogrammet har ett större syfte än att bara åtgärda halterna i de få punkter där miljökvalitetsnormerna (MKN) överskrids. För att detta skall bli trovärdigt måste också konsekvenserna av åtgärderna diskuteras ur folkhälsoperspektivet. Vissa delar av befolkningen kommer

att få en bättre luftkvalitet men samtidigt kommer vissa att få en sämre luftkvalitet. Kommer t.ex. andelen barn som bor nära en högt (tex över 10000 fordon per dygn) trafikerad väg att öka eller minska i och med vägpaketet? I programmets punkt 6.3 (miljöbedömning) kommenteras detta och eventuella negativa konsekvenser sägs komma att belysas i kommande tillståndsprovningar för specifika projekt. Det är dock viktigt och relevant att detta lyfts fram även i Åtgärdsprogrammet, i beskrivningen av respektive åtgärd samt i den totala effektbedömningen. Rapporten pendlar ibland mellan syftet att värna Umeåbornas hälsa (folkhälsoperspektiv) och syftet att uppfylla miljö kvalitetsnormerna. Förhoppningen är så klart att om vi klarar MKN så kommer alla Umeåbor att gynnas, men det är ingen självklarhet och bör därför visas.

- 2.2.3 Påverkan/styrning av trafikantbeteenden, resp. 5.2.1 Mobility Management.
 - o I underlaget nämns Mobility Management och att 10 % av tillfrågade till viss del blivit påverkade i sina resvanor, varav 50 % till stor eller viss del ändrat sitt beteende och ersatt bilresor med andra färdsätt. För tydlighetens skull vore det bra med absoluta tal – hur många är 5 %??
- 2.2.4 Markanvändning och planeringsåtgärder.
 - o Planeringsåtgärder för att förtäta staden återkommer i rapporten, och grundtanken är sund. Det finns några frågetecken som bör besvaras. Planeringsåtgärderna för att förtäta Umeå förväntas minska avstånden till service och arbete, och samtidigt öka efterfrågan av kollektivtrafik och på så vis förbättra luftkvaliteten. En förtätning innebär mer människor på mindre yta, och i Umeå innebär det mer människor nära centrum där luftkvaliteten idag är som sämst. Luftföroreningshalten kommer möjligen att sjunka med en förtätning i och med att trafiken i centrum minskar, men en relevant fråga är om befolkningsexponeringen i centrum totalt kommer att sjunka. Detta bör presenteras, t.ex. genom en scenarioräkning med SIMAIR. Se även kommentar om förtätning under 4.1.
- 2.2.5. Effekter av genomförda åtgärder.
 - o I Åtgärdsprogrammet nämns flera olika tänkta åtgärder men samtidigt belyses svårighet att utvärdera enskilda åtgärder. Föreslår ett utvidgat samarbete med Umeå universitet och Klinisk miljömedicin norr i denna fråga.
- 3.1 Luftsituationen
 - o I dagsläget är det vid mätvagnen på Västra esplanaden som halterna av luftföroreningar mest frekvent överskrider MKN. De mätningar med passiva provtagare som genomförts av enheten för Yrkes- och miljömedicin vid Universitetet och som delvis finansierats av kommunen, har genomförts på två platser längs Västra Esplanaden. Av de två mätplatserna har de högsta halterna uppmätts vid punkten som ligger på motsatt sida och något söderut i förhållande till mätvagnen. Det finns således en risk att mätvagnen visat (falskt) för låga värden av luftföroreningar, både

för korttids- och långtids- (årsmedel-)värden. Detta anser vi behöver utredas ytterligare.

- 3.2.4. Internationell luft- och sjöfart.

- Flygets effekter på luftföroreningar i Umeå beskrivs väldigt översiktligt, men kan vara särskilt viktigt i Umeå med en så central lokalisering av flygplats och där in- och utflygningar sker i linje med boendeområden (öst-/västlig riktning). Vad är prognosen för kommande år angående flygtrafik och dess konsekvenser på luften?
- Titeln kan övervägas, eftersom den huvudsakliga luftfarten i Umeå är nationell.

- 3.3 Analys av situationen

- I första stycket sid 25, framgår en oro över att de nya större byggprojekten i centrum kommer att öka trafiken, och således förvärra luftsituationen. Hur kommer kommunen att hantera detta med tanke på de överskridanden av MKN som redan finns i centrum? En annan viktig faktor är öppningen av det nya köpcentrumet med IKEA, som sannolikt kommer att innebära mer trafik via Västra Esplanaden.

- 4.1 Utvecklingsstrategier för hållbar tillväxt.

- Förtätning innebär vanligen färre grönområden, och forskning har visat att tillgång till grönområden är en viktig faktor för minskad stress. Risken med förtätning är således fler exponerade för luftföroreningar och buller samt sämre tillgång till avkoppling.

- 5. Åtgärder

- Ringleden framstår som den viktigaste åtgärden för att förbättra luftsituationen i Umeå, och effekten antas vara stor. En scenarioräkning med ett nuläggsscenario och ett ombyggnadsscenario med tex SIMAIR vore högst relevant för att ytterligare belysa betydelsen av ringleden för Umeå's luftsituation.
- En viktig fråga som lyfts i första stycket under punkten 5, är tidsperspektivet, dvs hur länge tar det innan en åtgärd får önskad effekt. I dag vet vi att halterna av luftföroreningar är förhöjda och att det har negativ inverkan på hälsan. Ny forskning indikerar t.ex. att exponeringen för luftföroreningar under första levnadsåret har betydelse för barnens hälsa högre upp i åldrarna. All förbättring av luftkvaliteten är positivt för hälsan varför det finns anledning att prioritera genomförandet av åtgärder som går snabbt och har relativt stor effekt. Detta borde lyftas fram mer tydligt, d.v.s. Tidplan i kombination med förväntad Effekt.
- Ett förtydligande av bedömningsgrunderna för olika åtgärders effekt vore till hjälp för läsaren. T.ex. förväntas "Gång- och cykelprogrammet", "Cykelbron mellan Lundåkern och Bölesholmarna" och "kollektivtrafikprogrammet" samtliga ha medelstor effekt.

- 5.3.2. Information om tomgångskörning.

- Effekter av tomgångskörning på luftföroreningar kunde belysas mer. Den beskrivs som liten avseende påverkan på MKN, men kan säkerligen vara stor i mer lokaliserad påverkan. Som exempel kan nämnas, att det inte är ovanligt med 4-5 taxibilar på

tomgång utanför sjukhusentrén, vilket lokalt sett skapar högre luftföroreningshalter och avgaslukter som drabbar en känslig population, d v s de redan sjuka.

- 6.2. Konsekvenser.

- I tillägg till kommentarer under rubrik 1 Inledning: Intressant att möjliga positiva hälsoeffekter av minskade luftföroreningar tas med. Kända hälsoeffekter hos barn kunde även kompletteras med de internationellt sett uppmärksammade fynd som Umeå universitet visat, med effekter på fostertillväxt vid exponering för luftföroreningshalter under graviditet.

- 6.4 Uppföljning.

- Angående beskrivning i Åtgärdsprogrammet hur **utvärdering** av arbetet mot de olika del- och etappmålen kan ske, kunde exempelvis de folkhälsoproblem Umeå kommun har idag med koppling till luftföroreningar kunna belysas på ett sådant sätt att ev. sekundärvinster i form av bättre hälsa i befolkningen åskådliggörs och kontinuerligt utvärderas tillsammans med Åtgärdsprogrammets genomförande. Även hälsoekonomiska aspekter kan ingå i en sådan utvärdering, exempelvis minskade samhällskostnader sekundärt till minskad sjuklighet och minskat vårdbehov. Klinisk miljömedicin norr kan vara ett stöd i funderingar och arbete med utvärdering.

Lars Modig, Karl Forsell

Klinisk miljömedicin norr

Bertil Forsberg

Enheten för Yrkesmedicin och folkhälsa